

ועשו לי מקדש אדר תשל"א

פרטי בנינו והקמתו של המשכן באו בתורה בארוכה, ביריעה רחבה מתואר בתורה כל חלק מן המשכן, פרשיות שלימות ניתנו אודות ציווי השם לבנותו, ופרשיות אחרות על העשיה.

והנה אמרו חז"ל "יפה שיחתן של עבדי אבות יותר מתורתן של בנים, שהרי פרשה של אליעזר כפולה בתורה, והרבה גופי תורה לא ניתנו אלא ברמיזה".

וקיבלנו מרבתינו כי כונת חז"ל שב"שיחתן של עבדי אבות" יש תורה הרבה, יותר מב"תורתן של בנים", ואם באות אחת לימדה תורה כמה גופי הלכות, הרי בכל אות ואות שבשיחתן של עבדי אבות לימדתנו תורה גופי הלכות בהלכות דעות מדות ודרך ארץ, הרבה לאין חקר.

וק"ו בבנין המשכן שישנן בפרשיותיו תלי תלים של הלכות, הגלויים לנו ושאינם גלויים לנו. כמו שאמרו חז"ל (שמו"ר ריש תרומה) "אתה מוצא שכל מה שברא הקב"ה למעלה ברא למטה, למעלה זבול וערפל ושרפים וכרובים ואופנים, והיכל קדשו וכו', וכנגדן ברא למטה במשכן".

עוד אמרו (שם) "אמר הקב"ה לישראל, מכרתי לכם תורתי, כביכול נמכרתי עמה, וכו' כך אמר הקב"ה לישראל, נתתי לכם את התורה, לפרוש הימנה איני יכול, לומר לכם אל תטלוה איני יכול, אלא בכל מקום שאתם הולכים, בית אחד עשו לי, שאדור בתוכו, שנא' ועשו לי מקדש וגו'".

וכיון שהמשכן הוא מדורו של הקב"ה כביכול, ממילא מובן שנברא ונעשה כדוגמא של מעלה, ואם כן ניתן ללמוד מפרטי ודקדוקי המשכן, מה שלמעלה, ואין באריכות פרשיות המשכן כל פלא, ומלבד זאת ודאי יש בענין המשכן סודות נעלמים ואורות אין סוף הכמוסים מעין כל חי, אך נתעכב לבאר מן הדברים שזכינו לראותם בתורה ובדברי חז"ל.

"ויקחו לי תרומה" - "ועשו לי מקדש", ופירשו חז"ל "לי לשמי", כלומר, שיהי' כל דבר המשכן עשוי לשם ד' לבדו, ולא נתערב בו אפי' נקודה קטנה של פניה עצמית. כתוב בספר מלכים (ה ט"ז) "וישלח שלמה אל חירם לאמור, אתה ידעת את דוד אבי כי לא יכול לבנות בית לשם ד' אלוקיו, מפני המלחמה אשר סבבוהו, עד תת ד' אותם תחת כפות רגליו, וגו', והנני אומר לבנות בית לשם ד' אלוקי, כאשר דבר ד' אל דוד אבי לאמור, בנך אשר אתן תחתיו על כסאך, הוא יבנה הבית לשמי".

ופי' הרד"ק "לא רצה לגלות לו הטעם- כי הא-ל מנעו, כי לא הי' כבוד אביו, ואמר לו הטעם הנראה".

וצריך להבין מה הוא הטעם אשר נתן שלמה לחירם, באמרו "מפני המלחמה - אשר סבבוהו", כי אין לומר כפשוטו שמפני טורח המלחמות שהיו לו תמיד לא הי' לו פנאי לבנות את בית המקדש, שהרי הכתוב מעיד (שמואל ב' ז' א') "ויהי כי ישב המלך בביתו, וד' הניח לו מסביב מכל אויביו", ואמנם ביקש גם לבנות את הבית, כדכתי' (שם) ויאמר

המלך אל נתן הנביא, ראה נא אנכי יושב בבית ארזים, וארון אלקים יושב בתוך היריעה". (ועיין בפ' הרד"ק שהעיר והרי היו לו מלחמות גם לאחריו כן, כמו שאמר הכתוב (ש"ב ח'), "ויהי אחרי כן ויך דוד את פלישתים וגו'", אלא תי' הרד"ק "עד עתה היו באים עליו אויביו, וכיון שהצליחו הא-ל ניצח כל אויביו, וייראו אויביו ממנו, ולא באו עליו, אבל הוא הלך עליהם").

העולה מן הדברים שלא הי' לדוד טורח מלחמה, והי' לו פנאי לבנין המקדש, אלא שמנעו ד' כמבואר בנביא שם, ואעפ"י שזאת לא רצה שלמה לגלות לחירם מפני כבוד אביו, וכמו שז' הרד"ק, מ"מ מה אמר לו "מפני המלחמה".

אלא נראה לומר, כי מאחר שהיו לדוד מלחמות מן הנמנע הי' שיבנה דוד את המקדש, שכן אמר שלמה בתפילתו בחנוכת בית המקדש (מ"א ח' מ"ד), "כי יצא עמך למלחמה על אויבו, בדרך אשר תשלחם, והתפללו אל ד' דרך העיר אשר בחרת בה, והבית אשר בניתי לשמך".

והי' שהתפילה בבית המקדש מועלת לישראל לנצח את אויביהם במלחמה, וכך כתב המן הרשע באגרתו (אסתר רבה סוף פ"ז), "כשבאים למלחמה, נכנסים בתוכו (בתוך בית המקדש) ומשפין בתוכו, וכשהם יוצאים ממנו הורגים ומחריבים את העולם".

וכיון שערך דוד המלך מלחמות, הרי הי' לו בבנין בית המקדש תועלת כדי לנצח במלחמה, ולא היה הבנין "לי לשמי" בשלימות, ואפי' "חשבון" כזה שינצחו ישראל את אויביהם במלחמה, ג"כ מגרע מן ה"לשמה". (וכע"ז פ' המלבי"ם מלכים שם).

והוא אשר הדגיש שלמה לחירם ג' פעמים, "אתה ידעת את דוד אבי כי לא יכול לבנות בית "לשם" ד' אלוקיו", "והנני אומר לבנות בית "לשם" ד' אלוקי", "כאשר דבר ד' אל דוד וגו' בנך אשר אתן תחתיו על כסאך הוא יבנה הבית "לשמי".

ומה שז' הרד"ק "כי לא רצה לגלות לו הטעם כי הא-ל מנעו, כי לא הי' כבוד אביו", יתכן שמשום זה באמת מנעו הא-ל, וראה זה כתוב בדברי הימים (א' כ"ב ח'), "ויהי עלי דבר ד' לאמור, דם לרוב שפכת, ומלחמות גדולות עשית, לא תבנה ביה לשמי" וכו', וקרוי הדבר לומר כי ב' טעמים הם, וטעם השני "ומלחמות גדולות עשית" הוא מה שנתבאר, והוא הטעם אשר גילה שלמה לחירם.

וכשמוע חירם את הדברים ששלח לו שלמה, כתוב שם (מ"א ה' כ"א), "ויהי כשמוע חירם את דברי שלמה, וישמח מאד, ויאמר ברוך ד' אשר נתן לדוד בן חכם" וגו', וכבר עמד שם הרלב"ג מה חכמה ראה חירם בדברי שלמה אלו, ולאור האמור, חכמה גדולה ראה בזה, ועומק גדול בענין ה"לשמה" הנצרך לבנין בית המקדש.

"נאם כל איש אשר ידבנו לבו", הן ראינו שבסדר הדברים שהובאו לתרומת המשכן נמנו אבני שהם ואבני מלואים לבסוף, ובאמת היו הם היקרים ביותר, כדאי' בקידושין ל"א, שדמא בן נתינה השתכר בהם ששים רבוא דינרי זהב, וממילא האבנים עצמן ודאי ערכן רב ועצום עד מאד, ולמה נזכרו בסוף כל התרומות, ועמד בזה בעל האור החיים הק', וכי' דהטעם שנמנו בסוף מפני שהנשיאים הביאו אותם בסוף, לאחר שכל ישראל הרימו כבר את תרומת ד', ותמצא שאמרו חז"ל שהקפיד ד' עליהם וחסר אות אחת מהם, "והנשאט" כתי' חסר י', ולפיכך מנה גם תרומתם באחרונה, לרמז כי תרומתם הפחות חשובה מכל תרומות ישראל.

שיביאו כל בני ישראל את תרומתם, מ"מ מצאה התורה איזה פגם ב"נדבת הלב" מצדם, כי האיש אשר ידבנו לבו בשלימות אינו מסוגל לעכב את תרומתו עד אחרי ככלות הכל לתרום, ואף בשעה שיש לו "חשבון" נכבד לכך.

וכבר גילה רז זה רש"י הק' בפ' (שמות ל"ה כ"ז), "ולפי שנתעצלו נחסרה אות משמם", כלומר מתחת למעטה ה"חשבון" לשם שמים" הי' טמון שורש של עצלות אשר גרם לעיכוב תרומתם, וכל זה תוצאה מהחסרון כל דהו ב"נדבת הלב", לכן נמנו אחרונים.

עוד כ' האוה"ח שם טעם נוסף למה שנמנו אבני השהם באחרונה. והוא שאחז"ל שהעננים היו מביאים את אבני השהם, אי"כ משלחן גבוה היו מביאים בלא טורח ויגיעה ולא חסרון כיס, על כן סדר נדבתם אחר כל הנדבות שמביאין מכיסן וע"י טורח.

לדבר שעמל בו והגיע אליו ע"י טורח ויגיעה, יש לאדם יחס מיוחד, וחיבה יתירה נודעת לו, כמו שאמרו "רוצה אדם בקב שלו מט' קבין של חבריו" ופירש"י (ב"מ ל"ח ע"א) חביבה עליו ע"י שעמל בהם, וקב שישאר לו מהם הוא רוצה יותר מט' קבין של אחרים יעו"ש, לכן חשובה היתה נתינת הנחשת של פשוטי העם מהאבנים היקרות שהביאו הנשיאים ואשר הגיע לידם ללא עמל ויגיעה, והדברים מנויים על סדר "נדבת הלב".

שהיתה מלווה לנתינה, וככל שהדבר חביב על נותנו כך מדתה של "נדבת הלב" מצדו. וזה הי' עיקר יסודתו של המשכן, העשיה וההקמה היו "לי לשמי" והחומר למשכן ולכליו היו "נדבת הלב" של כלל ישראל, ומשכן העשוי על אופן זה ראוי להיות מדור להקב"ה כביכול כדוגמה של מעלה.

איתא בגמ' (מועד קטן כ"ח א') "ר' חייא לא הוי מצי (מלאך המות) למיקרבא ליה, יומא חד אידמי לי' כעניא, אתא טריף אבבא, א"ל אפיק לי ריפתא, אפיקו לי', א"ל ולא קמרחם מר אעניא, אהווא גברא אמאי לא קא מרחם מר, גלי לי', אחוי לי שוטא דנורא (וידע דהוא מלאך המות, רש"י), אמצ לי' נפשי".

ותמוה מאד, מה טענה טען מלה"מ, מאחר שאתה מרחם על עני, חוסה גם עלי ותן לי את נשמתך, ומה ענין פת לחם אצל הנשמה.

אלא ידע היטב מלה"מ את ר' חייא והכיר את תוכו ולבו, שבשעה שר' חייא נותן פרוסה לעני עושה הוא זאת ב"נדבת הלב" כזאת עד שאת כל לבו ונפשו הוא נותן לעני בפרוסת הלחם אשר הושיט לידו, מדה כזו של "נדבת הלב" יתכן להשקיע ב"נתינה", על כן ביקשו מלה"מ שירחם עליו ויתן לו את נשמתו ממש, ונענה לו ר' חייא "אמצ לי נפשיה".

וזאת דרשה התורה בבנין המשכן, שיהי' חצוב מנשמת כלל ישראל ע"י "נדבת לבם". "ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם", אחז"ל "בתוכו אין כתי' כאן, אלא "בתוכם" בתוך כל אחד ואחד מישראל משרה הקב"ה שכנתו", על כל אחד מישראל לעשות עצמן משכן לד', והאדם בעצמו נהפך להיות מדור לשכינה, וכנגד הכרובים והאופנים של מעלה, האדם נברא בצלם אלוהים והריהו מעין עולם העליון.

ואמרו חז"ל שחיה נענשה אעפ"י שלא היתה בשעת הציווי, משום שנא' "ויצו ד' אלקים על האדם", והאדם כולל כל אבריו והצלע בכלל, אנו למדים מכאן שאברי האדם אף הם נתבעים להתקדש ולהטהר כדבר ד', וכן אמרו "אזן ששמעה על הר סיני עבדי הם - תרצע", ודוד המלך אומר "פלגי מים ירדו עיני על לא שמרו תורתך", וכי' הרי"י ז"ל בשערי חשורה "של לא שומרי אינו כתי' כאן אלא נל לא שמרו". ואברי האדם הם המדור

לשכינה כביכול, והם כנגד הכרובים והאופנים וכו'.

וכשם שירד הקב"ה לשכון במשכן בגלל התורה, "ליפרוש הימנה איני יכול", כך האדם יכול להיות "משכן" אך ורק ע"י התורה, והתנאים הם אותם האמורים בפרשת המשכן, למוד התורה צריך להיות "לי לשמי" וע"י "נדבת הלב", וכאן שני הדברים אחד הם, כשלמוד התורה הוא לשם ד" ולא לעצמו כלל, אין לך נדבת הלב גדולה מזה, כי הלומד כן מקריב ומקדש את עצמו כולו לד'.

ו"כן תורה" אמיתי הריהו "בית המקדש" שהשכינה שרויה בתוכו.